

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Elites and their children : a study in the historical anthropology of medieval China, 500-1000 AD

Pissin, A.

Citation

Pissin, A. (2009, September 10). *Elites and their children : a study in the historical anthropology of medieval China, 500-1000 AD*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13968>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13968>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Introductie

Onderzoekers zijn pas recentelijk tot het inzicht gekomen dat kinderen hun eigen geschiedenis hebben, en dat hun geschiedenis een groot gebied bestrijkt en een sleutelrol speelt in de grotere geschiedenis van sociale processen en sociale systemen. De opvoeding van kinderen is een zaak van groot belang voor elke samenleving, aangezien het voortbestaan van maatschappelijke waarden en normen afhangt van de wijze waarop kinderen worden gesocialiseerd. De geschiedenis van kinderen in middeleeuws China, alsook in andere delen van de wereld en in premoderne tijden, vormt een duidelijk contrast met de traditionele gebieden van historisch onderzoek, zoals staatsgeschiedenis, economische geschiedenis en intellectuele geschiedenis. Kinderen –in middeleeuwse Chinese teksten hoofdzakelijk gedefinieerd vanaf de prenatale fase tot hun huwbare leeftijd– hebben in het algemeen geen politieke macht of economische invloed; ze schrijven niet over hun eigen leven, maar verschijnen in plaats daarvan in de geschriften van volwassenen. Toch zijn kinderen een cruciaal onderdeel van de sociale orde. Het doel van dit proefschrift is te onderzoeken welke rol kinderen spelen in Chinese gemeenschappen tussen de vijfde en de tiende eeuw.

Onderzoeksvragen en aanpak

Middeleeuwse auteurs beschreven kinderen binnen het kader van hun eigen idee van de gepaste sociale hiërarchie, die ik heb besproken als drie basale stereotiepe beelden van kinderen en de kindertijd (*childhood*): 1) het kind in relatie tot de gemeenschap om hem heen en daarbuiten; 2) kindertijd in relatie tot het leven van een buitengewoon individu; 3) kinderen en kindertijd als symbolen van persoonlijke onsterfelijkheid en de voortzetting van de familielijn. Hoewel de bronnen zich vaak van stereotiepen bedienen, bevatten ze nog steeds voldoende gevarieerde informatie die het mogelijk maken de middeleeuwse kindertijd in zijn context te plaatsen.

Voorts laten de bronnen twee belangrijke kwesties zien waar de schrijvers zich mee bezig hielden: in de eerste plaats de manieren die gemeenschappen gebruikten om zich ervan te verzekeren dat hun nakomelingen zouden overleven en zorgeloze en goed functionerende leden van hun gemeenschap zouden worden; ten tweede de garantie dat kinderen, als de zwakste schakel van de samenleving, het overleven van de gemeenschap niet in de weg zouden staan.

Maatregelen ter garantie van de veiligheid en het overleven van een kind werden uitgebreid besproken in medische geschriften, almanakken en soetra's.

Het spreekt voor zich dat een enkelvoudige benadering niet volstaat bij onderzoek naar de geschiedenis van kinderen en de kindertijd in een periode die om en nabij vijf honderd jaar bestrijkt. Het in kaart brengen van de geschiedenis van de kindertijd uit die periode in China vereist de toepassing van zeer verschillende onderzoeksthema's, zoals geneeskunde, familie en onderwijs.

In mijn onderzoeksproject heb ik diverse literaire genres bestudeerd die handelen over geneeskunde en goddelijke bescherming, teksten over dodenverering, en biografische bronnen over beroemde en beruchte ambtenaren, alsmede godsdienstexperts. Bovendien heb ik teksten bekeken die onsterfelijkheid en het voortzetten van de familielijn prijzen. Mijn belangrijkste bron van informatie bestond uit anekdotische beschrijvingen die verhaalden van buitengewone gebeurtenissen in het leven van individuele personen. Ik heb deze teksten onderzocht met het besef van hun beperkte perspectief, omdat zij zijn geschreven binnen één sociale klasse, de geletterde elite, en alleen door mannelijke auteurs. De aard van mijn onderzoek plaatst mijn proefschrift binnen het bereik van de antropologische geschiedenis.

Medische teksten, die kinderen apart van volwassenen bespreken, houden zich eveneens bezig met het overleven en het welzijn, alsmede met de toekomst van het kind als een succesvolle volwassene. Het belangrijkste aandachtspunt van medische schrijvers was het inzicht in bijzondere kinderziekten en in kenmerkende lichamelijke condities van een kind te vergroten. Hiertoe gaven zij gedetailleerde beschrijvingen van de handelingen bij de geboorte en de cruciale eerste twee jaren van het kind. In mijn proefschrift heb ik uiteengezet hoe bijzonder deze informatie is, omdat deze handelingen werden uitgevoerd in een periode waarin mannen naar alle waarschijnlijkheid niet vaak in de buurt van moeder en kind kwamen. Voorts bespreken medische schrijvers algemene ziekten die zowel bij kinderen als volwassenen voorkomen, en wijzen ze op verschillen in het ziekteverloop en de behandeling met betrekking tot kinderen. Ze richten zich op de ontwikkeling van de foetus en de ontwikkelingen van het kind gedurende de eerste twee jaar van zijn leven vanaf de geboorte en verklaren deze in voornamelijk alchemistische termen.

Van bijzonder belang binnen de geletterde gemeenschap waren instructies voor vaardigheden op het gebied van geletterdheid en gedrag. Verhalen over opvoeding duiden vaak successen aan, maar ze wijzen ook op vele voorbeelden van mislukte opvoeding, juist om te prikkelen tot welslagen. De grootste angst in de opvoeding was het kind te verwennen, wat zou leiden tot een immoreel karakter en een persoon die de familie niet tot voordeel zou strekken. Vaak werden vrouwen verantwoordelijk gehouden voor het verwennen van kinderen.

Bovendien kon de eenvoudige komaf van de moeder de oorzaak zijn van ontwrichtende kinderen die uitgroeiden tot incompetenten volwassenen. Om deze reden lezen we vaak dat ontwrichtende historische figuren de zoons en dochters waren van concubines, en niet van echtgenotes.

In het geval dat men vond dat een kind de sociale orde ontwrichtte, werd het opgeofferd om de sociale orde stabiel te houden. Zo werd abortus aangeraden wanneer de zwangere vrouw het risico liep te overlijden aan complicaties rondom de bevalling. Kinderen die werden geboren op ongunstige dagen zoals de vijfde dag van de vijfde maand moesten direct worden gedood om te voorkomen dat zij hun ouders zouden schaden. Kinderen met mensonwaardige handicaps werden gedood omdat zij werden gezien als een teken van ongeluk voor de familie.

In de meeste gevallen waren geschriften gebaseerd op de aanname van geïdealiseerde verhoudingen binnen een familie. Idealiter was de vader het hoofd van de familie; hij was verantwoordelijk voor de medische en financiële zorg. Hij was ook de belangrijkste verantwoordelijke voor de opvoeding. In sommige gevallen getuigde zijn reactie op zijn kinderen van emotie. Emoties waren echter hoofdzakelijk voorbehouden aan de moeder. Zij werd geacht in het bijzonder van haar zoons te houden, maar in het algemeen hield ze evenzeer van haar dochters. Moeders waren verantwoordelijk voor de lichamelijke zorg van hun zeer jonge kinderen.

Een kind in deze ideale gezinssamenstelling vervulde verschillende rollen, afhankelijk van zijn leeftijd. Zo vond men dat kinderen tot vijf jaar oud alleen maar liefde behoorden te krijgen; enkele uitzonderingen daar gelaten kregen zij niet veel karakter of stem toegeschreven. Kinderen boven deze leeftijd begonnen idealiter verantwoordelijkheden op zich te nemen ten behoeve van hun ouders. Bovendien werden zij rond deze leeftijd verantwoordelijk voor hun eigen daden. Van tieners tot ongeveer zestien jaar werd idealiter verwacht dat ze zich plichtsgetrouw aan de studie wijdden en hun sociale vaardigheden oefenden, bijvoorbeeld om gehoorzame en liefvallige echtgenotes te zijn of respectvolle zoons die hun familie tot eer willen zijn.

Uit anekdotische verhalen vernemen we dat deze positieve en ideale rollen werden uitgewerkt in verschillende onderwerpen, maar ook dat deze rollen hun negatieve (zij het ideale) kant hadden, en dat grote obstakels de praktische realisatie van het ideaal vaak in de weg stonden. Ten eerste zouden vaders vaak afwezig zijn geweest. In zulke gevallen groeiden kinderen soms op in de familie van hun moeder, waar één van de grootste gevaren werd gevormd door de oom van moederszijde. Ten tweede werden ook moeders vaak als afwezig beschreven. Ten gevolge hiervan groeiden sommige kinderen op met een plaatsvervangende moeder, die een ander groot gevaar vormde voor het

overleven van het kind. Een derde uitdaging voor het positieve familie-ideaal waren kinderen die hun ouders teleurstelden door niet de doelen te bereiken die hun waren gesteld.

Een ander probleem voor het handhaven van de ideale familiesamenstelling en de verhoudingen binnen een familie is –naast het uitvallen van vader of moeder– de dood van het kind. Kindersterfte is problematisch ten aanzien van het gepaste rituele gedrag van de ouders en familie, en van de manier waarop zij emotioneel omgaan met het verlies van hun nageslacht. Soms wordt het thema van kindersterfte door schrijvers gebruikt om een crisis binnen een gemeenschap te illustreren. Het lichaam van een anoniem dood kind kan bovendien zelfs problemen veroorzaken voor gemeenschappen die niet verwant zijn met dat kind en er derhalve geen bloedband mee hebben.

Opzet van het proefschrift

De structuur van dit proefschrift volgt min of meer de chronologische lijn van het proces van opgroeien van een persoon. Dit houdt in dat ik, na een algemene leeftijdsindeling te hebben geïntroduceerd en een algemeen beeld te hebben geschetst van 'het middeleeuwse kind', prenatale ontwikkelingen en ontwikkelingen van zeer jonge kinderen bespreek, alsook de zorg voor jonge kinderen en vroege kinderziekten. Vervolgens richt ik me op de relatie van jonge kinderen met hun directe sociale omgeving, en daarna op de opvoeding van oudere kinderen. Voor de conclusie behandel ik de laatste fase, de dood van kinderen.

Tegelijkertijd kan worden gesteld dat dit groeiproces eveneens een beweging weergeeft van het ongeciviliseerde lichaam van een kind of foetus naar zijn fysieke vervolmaking en zijn integratie binnen een groep van reeds ontwikkelde lichamen. De gevaren die een kind ontmoet hebben vooral betrekking op het lichaam. Het cultiveren van het lichaam vormt een belangrijk deel van de opvoedingsinspanningen. Sterven betekent de ontbinding van het lichaam en de integratie van de ziel in de wereld van de doden of de wereld van wedergeboorte, vaak in de vorm van een lichaam zonder substantie, binnen een groep zielen afkomstig van volwassenen en andere dode mensen of zelfs gewezen dieren. Zo volgen we de vorming van het kind – vorming in de zin van het stapsgewijs vorm krijgen van het lichaam en parallel daaraan de ontwikkeling van de intellectuele en culturele capaciteiten.

Mijn benadering is gebaseerd op de aanname dat de fysieke groei van het kind altijd de ontwikkeling van het lichaam met zich meeneemt en de cultivering van het kind binnen zijn menselijke omgeving. Na het schetsen van een algemeen portret van het middeleeuwse kind in hoofdstuk II, onderzoek ik in hoofdstuk III hoe het lichaam van het kind wordt geïntegreerd in de

gemeenschap die hem omgeeft. Ik analyseer de theoretische opvattingen van de geletterde mannelijke medisch specialist, en ik bespreek de praktische behandeling van het lichaam van het kind – vanuit het perspectief van de mannelijke intelligentsia.

De verhoudingen tussen vader, moeder en kind, die het nucleaire gezin vormen, zijn volgens middeleeuwse Chinese geschriften essentieel in welke bekende gemeenschap dan ook. Omdat deze elementaire structuur vaak werd verstoord door sociale onrust en dood, was de uitgebreide familie een onmisbare bron van hulp voor de opvoeding van kinderen. In hoofdstuk IV bespreek ik daarom de betekenis van het kerngezin en de uitgebreide familie met betrekking tot kinderen. Vervolgens verbreed ik deze analyse van sociale verhoudingen door de interactie te bespreken van kinderen met andere kinderen en met hun grotere sociale omgeving.

Hoofdstuk V handelt over de gevaren die de zojuist genoemde verhoudingen in zich dragen, aangezien alle welwillende leden van de samenleving, vooral moeders en hun familie, ook een bedreiging kunnen vormen voor het kind. Verder bespreek ik de lichamelijke zwakheid van het kind, de gevaren die het ontmoet buiten menselijk gebied en de risico's die bredere sociale onrust voor het kind meebrengt.

Onderwijs, vooral het onderwijs gericht op geletterdheid, speelde een belangrijke rol in geschriften van de mannelijke elite. Even belangrijk als alfabetisering blijkt beheersing van correct gedrag te zijn geweest. Nadat de zoons van de elite thuis zijn onderwezen, worden zij als tieners geacht hun studie buiten het kerngezin voort te zetten. In hoofdstuk VI bespreek ik daarom ook het schoolonderwijs voor tieners en de opleiding tot een beroep.

Tot slot bespreek ik zaken omtrent de dood. In de dood bleef iedereen in het algemeen dezelfde als daarvoor: een volwassene bleef een volwassene en leefde als een volwassene in het hiernamaals; een kind bleef een kind en leefde als een kind in het hiernamaals. Een groot probleem van dode kinderen was dat zij nooit nakomelingen zouden hebben. Dientengevolge konden zij nooit zelf voorouders worden en raakten ze gemakkelijk in vergetelheid; ze konden verdwalde, hongerige geesten worden. Talrijke beschrijvingen getuigen van deze gevaarlijke situatie; ik analyseer deze in hoofdstuk VII.

Met dit verkennend onderzoek hoop ik een bijdrage te leveren aan het kleine, maar recentelijk gestaag groeiende terrein van "Geschiedenis van de kindertijd in China". Voor deze onderneming heb ik middeleeuws materiaal blootgelegd met vragen omtrent kinderen die niet alleen nieuwe manieren bieden waarop mediëvisten van China zich nieuwe inzichten kunnen verwerven in de manieren waarop gemeenschappen zich handhaafden, maar die ook –nog belangrijker– uitdagingen bieden voor *'historians of childhood'* om China te

integreren in hun beschouwingen op een algemene geschiedenis van kinderen, die het bereik van Noord-Amerika en Europa zou moeten overstijgen om waarlijk algemeen te worden.